

TÜRKİYE’DE MİLLETVEKİLLERİNİN ÇOCUK SAYISI VE DEĞİŞİMİ: GENEL NÜFUS İLE KARŞILAŞTIRILMALI BİR ANALİZ

Dilek Yıldız*
İsmet Koç**

TBMM 23. Dönem Milletvekilleri Albümü’nde yer alan bilgiler kullanılarak gerçekleştirilen bu çalışmanın amacı, milletvekillerinin temel özelliklerine göre ortalama çocuk sayılarını ortaya koymak, bunu 2008 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması sonuçlarından elde edilen genel nüfusun ortalama çocuk sayıları ile karşılaştırmak ve son dönemlerde Türkiye’nin gündemine gelen her çiftin “en az 3 çocuk” sahibi olmasına ilişkin tartışmalara yönelik çıkarsamalarda bulunmaktır. Çalışmanın bulguları, milletvekillerinin ortalama çocuk sayısının (2.7 çocuk) doğurganlık çağının sonuna gelmiş kadınlardan (3.2 çocuk) daha düşük; kocası 45 yaş üstü, en az lise mezunu olan kadınlardan (2.4 çocuk) ise daha yüksek olduğunu göstermektedir. 23. dönem milletvekilleri içinde AK Parti milletvekillerinin en yüksek ortalama çocuk sayısına (3.0 çocuk); Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) milletvekillerinin ise en düşük (1.7 çocuk) ortalama çocuk sayısına sahip oldukları dikkati çekmektedir. Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) ve Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) milletvekilleri ise sırası ile 2.1 ve 2.2 ortalama çocuk sayısı ile Türkiye’de gözlenen ortalamasının altında yer almaktadır. Daha önceki dönemlerle, 18 ve 21. dönem milletvekilleri ile, karşılaştırıldığında milletvekillerinin ortalama çocuk sayısının zaman içinde 2.5 çocuktan 2.7 çocuğa yükseldiği görülmektedir. Bu bulgular, 2000’li yılların ortalarından itibaren Türkiye’nin gündemine getirilen “en az 3 çocuk” tartışmalarının zamanlaması ile de örtüşmektedir.

1. GİRİŞ

Türkiye’deki doğurganlık düzeyi özellikle 1950’li yıllardan itibaren hızlı bir azalma sürecine girmiştir. 1930’lu yıllarda kadın başına 7 doğum, 1950’li yıllarda 6 doğum olan doğurganlık hızı, 2008 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA-2008) sonuçlarına göre neredeyse yenilenme düzeyine düşmüştür. Bu dönüşüm sürecinde Türkiye’de 1923-1955 yılları arasında pronatalist, 1955-1980 yılları arasında antinatalist nüfus politikaları uygulanmıştır. 1980 sonrasında ise antinatalist politikalar yerleşmiş, gebeliği önleyici modern yöntemlere olan talep artmış ve doğurganlık hızı düşmeye devam etmiştir (Koç ve diğerleri, 2010). Aile planlamasına ilişkin politikalar ve bu politikalara istinaden çıkarılan yasalar, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri tarafından gerçekleştirilen tartışmaların sonucu olarak onaylanmış ve uygulamaya konulmuştur. Bu nedenle, bu çalışmada Türkiye nüfusunun mevcut yapısı ve gelecekteki durumu hakkında politika yapıcı pozisyonda bulunan milletvekillerinin çocuk sahibi olma davranışları ile Türkiye’deki genel nüfusun çocuk sahibi olma davranışları arasında bir benzerlik olup olmadığının incelenmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

Daha önce bu konuda yapılmış iki çalışma bulunmaktadır. Bunlardan ilki olan Toros (1989) tarafından “Türkiye Millet Meclisi Üyelerinin Çocuk Sayıları” başlığı ile gerçekleştirilen çalışmada 1988 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA-1988) araştırmasından elde edilen ortalama çocuk sayıları ile 18. dönem milletvekillerinin ortalama çocuk sayılarını karşılaştırılmıştır. İkinci çalışma ise, Onan ve Çetinkaya (2000) tarafından “Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyelerinin Çocuk Sahibi Olma Tercihleri Açısından Türkiye Geneliyle Karşılaştırılması” adıyla 2000 yılında düzenlenen 3. Ulusal Sosyoloji Kongresi’nde sunulmuştur. Bu çalışmada 21. dönem milletvekillerinin ortalama çocuk sayıları 1998 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması

*Ar. Gör., Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü

**Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü

(TNSA-1998) araştırması verilerinden elde edilen Türkiye ortalamaları ile karşılaştırılmıştır. Bunlara ek olarak, Arslan'nın (2005) gerçekleştirdiği "Tek ve Çok Partili Dönemlerde Türk Siyasi Elitlerinin Toplumsal Profillerinin Karşılaştırmalı Analizi" isimli çalışması milletvekillerinin 1988 öncesi yaş, eğitim ve çocuk sayıları hakkında bilgi vermesi açısından önemlidir.

Bu çalışmanın üç temel amacı bulunmaktadır. Çalışmanın birinci amacı, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) 23. dönem milletvekillerinin temel özelliklerini dikkate alarak sahip oldukları ortalama çocuk sayılarını ve bu sayılarda meydana gelen değişimi ortaya koymaktır. Çalışmanın ikinci amacı, milletvekillerinin çocuk sayılarını TNSA-2008'den elde edilen genel nüfusun tamamlanmış doğurganlık seviyesi ile ve milletvekillerinin muadili olan 45 yaş üstü ve en az lise mezunu nüfusun ortalama çocuk sayısı ile karşılaştırmaktır. Çalışmanın üçüncü amacı ise, ilk iki amaç çerçevesinde yapılan analizlerden elde edilen sonuçlardan yola çıkarak Türkiye'de son dönemde gündeme gelen "en az üç çocuk" tartışmalarının nedenlerine ilişkin çıkarsamalarda bulunmaktadır.

2. VERİ VE YÖNTEM

Çalışmada iki temel veri kaynağı kullanılmaktadır. Birinci veri kaynağı, TBMM internet sitesinde yer alan 23. dönem milletvekillerinin özgeçmişleridir (TBMM, 2011). Bu çalışmada, çeşitli nedenlerle milletvekilliği sona eren 9 milletvekilinin bilgileri dahil toplam olarak 550 milletvekilinin bilgileri kullanılmıştır. Milletvekillerinin özgeçmişleri kullanılarak milletvekillerinin doğum yılı, doğdukları il, milletvekili seçildikleri il, eğitim seviyeleri, medeni durumları, cinsiyetleri ve çocuk sayılarına ilişkin değişkenler elde edilmiştir. Özgeçmişlerde eğitim durumu belirtilmemiş 1, medeni durumu belirtilmemiş 4 milletvekili bulunmaktadır. Bekar olan ve çocuk sayısı belirtilmemiş milletvekillerinin çocuk sayıları, Türkiye'de neredeyse tüm doğumların evlilik içinde meydana geldiği dikkate alınarak "0" olarak kabul edilmiştir. Bekar olmadığı halde çocuk sayısı belirtilmemiş 18 milletvekilinin çocuk sayıları ise "cevapsız-bilinmiyor" olarak kabul edilmiş ve bu milletvekilleri hesaplanan ortalamalarda yanlılık yaratmamak için analiz dışında bırakılmıştır. TBMM'de AK Parti, CHP, MHP, BDP, Demokrat Parti (DP), Türkiye Partisi (TP), Demokratik Sol Parti (DSP) ve bağımsız milletvekilleri bulunmaktadır. DP, TP, DSP ve bağımsız milletvekillerinin sayıları ayrı ayrı analiz yapmak için yeterli olmadığı için "diğer" adı altında gruplanmıştır. Çalışmada kullanılan ikinci veri kaynağı ise TNSA-2008'dir (HÜNEE, 2009). Çalışmada, araştırmanın evlenmiş kadın soru kağıdı uygulanan 7405 kadının ve araştırma tarihinde evli olan kadınların kocalarının bilgileri kullanılmıştır.

Milletvekillerinin ortalama çocuk sayıları, TNSA-2008 araştırmasından elde edilen 45-49 yaş grubundaki kadınların çocuk sayıları ve kocası 45 yaş üstü, lise ve üzeri eğitim seviyesine sahip olan kadınların çocuk sayıları ile karşılaştırılmıştır. Ayrıca, TNSA-1988 ve TNSA-1998 verilerinden aynı gruplar için elde edilen ortalama çocuk sayıları da karşılaştırma amacıyla kullanılmıştır. Milletvekillerinin ortalama çocuk sayılarının TNSA-2008'den elde edilen 45-49 yaş grubundaki kadınların ortalama çocuk sayıları ile karşılaştırılmasının nedeni bu yaş grubundaki kadınların ve dolayısı ile de eşlerinin doğurganlık yaşamının sonuna gelmiş olmalarıdır. Dolayısı ile, bu gruptaki kadınların ortalama çocuk sayısı Türkiye genelindeki tamamlanmış doğurganlığın özet bir göstergesidir. İkinci karşılaştırma grubu olan 45 yaş üstü, lise ve üzeri eğitim seviyesine sahip kocaları olan kadınların ortalama çocuk sayısı ise, Milletvekillerinin Türkiye nüfusundan daha yaşlı ve daha eğitilmiş oldukları dikkate alınarak seçilmiştir. Bu grupta yer alan kadınların ortalama çocuk sayısı milletvekillerinin yaş ve eğitim olarak muadili olan bir gruptan geldiği için çalışmanın bulgularının yorumlanmasında daha çok dikkate alınmıştır.

Milletvekillerinin ortalama çocuk sayılarının tam nüfustan gelmesi nedeniyle karşılaştırma gruplarının ortalama çocuk sayıları ile farklılığını anlamak için istatistiksel testler

gerçekleştirilememiştir. Bunun yerine, demografik araştırmalardan gelen ortalama çocuk sayılarının güven aralıkları hesaplanmış ve milletvekillerinin ortalama çocuk sayılarının bu aralık içinde kalıp kalmadığına bakılmıştır. Söz konusu güven aralıkları içinde kalan milletvekillerinin ortalama çocuk sayılarının genel nüfustan farklı olmadığına, aksi durumda ise farklı olduğuna karar verilmiştir.

3. BULGULAR

3.1. Milletvekillerinin Temel Özellikleri

Milletvekilleri ile milletvekillerinin temsil ettiği genel nüfusun ortalama çocuk sayılarının karşılaştırıldığı bu çalışmada milletvekillerinin yaş, cinsiyet, eğitim, medeni durum, doğdukları il, seçildikleri il gibi temel özelliklerinin ortaya konulmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle Tablo 1’de milletvekillerinin temel özellikleri verilmektedir. TBMM 23. dönem milletvekillerinin yaş ortalaması 51.8’dir. Milletvekillerinin en genç olduğu parti 46.5 yaş ortalaması ile BDP; en yaşlı olduğu parti ise 56.4 yaş yaş ortalaması ile CHP’dir. AK Parti milletvekillerinin yaş ortalaması 50.3, MHP milletvekillerinin yaş ortalaması 53.4, DP, TP, DSP ve bağımsız milletvekillerinin yaş ortalamaları ise 53.7’dir. Yaş ortalamalarına bakarak milletvekillerinin aile kurma ve çocuk sahibi olma süreçlerini tamamladıkları kabul edilebilir. Türkiye’nin genç nüfusunun aksine, milletvekillerinin yaklaşık üçte ikisinin 50 ve üzeri yaşlarda olduğu görülmektedir. Sadece AK Parti ve BDP’nin 40 yaşından genç milletvekilleri bulunmaktadır. AK Parti milletvekillerinin yüzde 10’u; BDP milletvekillerinin ise yüzde 25’inin 40 yaşından genç olduğu görülmektedir. CHP ve MHP milletvekillerinin yüzde 80’inden fazlası 50 ve üzeri yaşlardadır.

Milletvekillerinin sadece yüzde 8’i kadındır. BDP’de yüzde 45 olan kadın milletvekillerinin oranı, MHP’de yüzde 3 seviyesine kadar gerilemektedir. En çok milletvekili olan AK Parti’de kadın milletvekili oranı genel ortalamanın altında kalırken (yüzde 7); CHP’de genel ortalamanın üzerine çıkmaktadır (yüzde 10). Milletvekillerinin yüzde 94’ü yüksek okul veya üzerinde bir eğitim seviyesine sahiptir. En az yüksek okul mezunu olan milletvekillerinin oranı, AK Parti’de yüzde 95’e, MHP’de ise yüzde 96’ya çıkmakta; CHP’de yüzde 92’ye, BDP’de ise yüzde 79’a düşmektedir. Milletvekillerinin yüzde 95’i evlidir. BDP hariç tüm partilerin milletvekillerinin en az yüzde 94’ü evli iken BDP milletvekillerinin sadece yüzde 65’i evlidir.

Bölgeler bazında analiz edildiğinde milletvekillerinin, genel nüfusun dağılımına uygun olarak, yüzde 33’ünün Batı Anadolu Bölgesi’nden, yüzde 13’ünün Güney Anadolu Bölgesi’nden, yüzde 24’ünün Orta Anadolu Bölgesi’nden, yüzde 10’unun Kuzey Anadolu Bölgesi’nden ve geriye kalan yüzde 21’inin Doğu Anadolu Bölgesi’nden seçildiği görülmektedir. AK Parti, 81 ilin 80’inden milletvekili çıkardığı için bu dağılıma en yakın yüzdelere sahip partidir. CHP milletvekillerinin yaklaşık olarak yarısı (yüzde 48) Batı Anadolu Bölgesi’nden seçilmektedir. MHP milletvekilleri ise Batı Anadolu Bölgesi’nin (yüzde 39) yanısıra Güney (yüzde 24) ve Orta Anadolu (yüzde 26) Bölgelerinde de yoğunlaştığı görülmektedir. BDP milletvekillerinin yüzde 90’ı Doğu Anadolu Bölgesi’nden, kalan yüzde 10’u ise Batı Anadolu Bölgesi’nden seçilerek meclise girmektedir. Diğer milletvekillerinin ise yarısı Batı Anadolu Bölgesi’nden, yüzde 22’si Doğu Anadolu Bölgesi’nden, yüzde 17’si ise Orta Anadolu Bölgesi’nden seçilmektedir. Milletvekillerinin üçte ikisinin doğdukları ilden farklı bir ilden seçilmektedir. BDP ve diğer partilerin milletvekilleri hariç, AK Parti, CHP ve MHP milletvekillerinin çoğunluğu doğdukları ilein dışında bir ilden milletvekili seçilmektedir. Bu oran AK Parti milletvekillerinde yüzde 70’e çıkmaktadır.

Tablo 1. Milletvekillerinin partilere göre temel özellikleri

Değişkenler	Partiler					Toplam
	AK Parti	CHP	MHP	BDP	Diğer	
Yaş ortalaması	50.3	56.4	53.4	46.5	53.7	51.8
Yaş Grubu						
<35	2.1	0.0	0.0	15.0	0.0	1.8
35-39	8.3	0.0	2.8	10.0	0.0	5.8
40-44	16.0	7.8	8.3	20.0	22.2	13.8
45-49	20.4	9.8	16.7	20.0	5.6	17.5
50-54	20.1	25.5	31.9	15.0	22.2	22.5
55-59	19.8	20.6	18.1	5.0	22.2	19.3
60-64	9.5	19.6	16.7	15.0	16.7	12.7
65<	3.8	16.7	5.6	0.0	11.1	6.5
Cinsiyet						
Erkek	7.4	9.8	2.8	45.0	0.0	8.4
Kadın	92.6	90.2	97.2	55.0	100.0	91.6
Eğitim						
Eğitimi yok	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
İlkokul	0.6	0.0	0.0	0.0	0.0	0.4
Ortaokul	0.6	0.0	0.0	0.0	0.0	0.4
Lise	3.8	7.8	4.2	21.1	5.6	5.3
Yüksek Okul/Üniversite	56.5	62.7	54.2	68.4	77.8	58.5
Yüksek Lisans/Doktora	38.5	29.4	41.7	10.5	16.7	35.5
Medeni Durumu						
Bekar	2.4	1.0	5.7	25.0	0.0	3.3
Evli	96.7	97.0	94.3	65.0	100.0	95.4
Dul	0.0	1.0	0.0	10.0	0.0	0.6
Bilinmiyor	0.9	1.0	0.0	0.0	0.0	0.7
Bölge						
Batı	27.8	48.0	38.9	10.0	50.0	33.1
Güney	9.8	17.6	23.6	0.0	5.6	12.5
Orta	27.5	17.6	26.4	0.0	16.7	24.2
Kuzey	10.9	9.8	6.9	0.0	5.6	9.6
Doğu	24.0	6.9	4.2	90.0	22.2	20.5
Şeçildiği İl						
Doğduđu il	29.3	42.6	34.3	50.0	53.3	33.8
Farklı il	70.7	57.4	65.7	50.0	46.7	66.2
Toplam	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Sayı	338	102	72	20	18	550

3.2. Milletvekillerinin çocuk sayıları ve karşılaştırılması

Tablo 2’de milletvekillerinin ortalama çocuk sayısı 45–49 yaş grubundaki kadınların tamamlanmış doğurganlığı ve kocası 45 yaş ve üzeri, en az lise mezunu olan kadınların ortalama çocuk sayıları ile karşılaştırılmalı olarak verilmektedir. Milletvekillerinin ortalama çocuk sayısı 2.7’dir. Milletvekillerinin ortalama çocuk sayısı partilere göre incelendiğinde, AK Parti milletvekillerinin 3 çocuk ile en yüksek ortalama çocuk sayısına; BDP milletvekillerinin ise 1.7 çocuk ile en düşük ortalama çocuk sayısına sahip olduğu görülmektedir. CHP (2.1 çocuk), MHP (2.2 çocuk) ve diğer (2.4 çocuk) milletvekillerinin ortalama çocuk sayısı ise genel ortalamanın oldukça altındadır. Bölgelere göre bakıldığında, Batı Anadolu Bölgesi’nden seçilen milletvekillerinin ortalama 2.3 çocukla en düşük; Doğu Anadolu Bölgesi’nden seçilen milletvekillerinin ise ortalama 3.3 çocuk ile en yüksek ortalama çocuk sahibi sayısına sahip oldukları görülmektedir. Güney Anadolu Bölgesi’nden seçilen milletvekillerinin ortalama çocuk sayısı 2.4, Orta ve Kuzey Anadolu Bölgelerinden seçilen milletvekillerinin ortalama çocuk sayıları ise 2.8’dir. Bu durum, MHP dışındaki tüm partiler için de geçerlidir.

TNSA-2008 sonuçları, Türkiye’de 45-49 yaş grubundaki kadınların ortalama olarak 3.2 çocuğa; kocaları 45 yaş ve üzeri ve en az lise mezunu olan kadınların ise ortalama olarak 2.4 çocuğa sahip olduğunu göstermektedir. Milletvekillerinin ortalama çocuk sayısının doğurganlığını tamamlamış 45–49 yaş grubundaki kadınlardan daha düşük; kendi muadilleri olan grubu oluşturan kocası 45 yaş ve üzeri ve en az lise mezunu olan kadınlardan ise daha yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 2). Bu bulgularla tutarlı olarak, tüm partilerden seçilen milletvekillerinin ortalama çocuk sayısı tamamlanmış doğurganlık seviyesinden ve muadilleri olan gruptan daha düşük olmakla birlikte, sadece AK Parti milletvekillerinin ortalama çocuk sayısı milletvekillerinin muadili olan gruptan daha yüksektir. Bölge ayırımında incelendiğinde de bu yapınının korunduğu görülmektedir.

Tablo 2. Milletvekillerinin ortalama çocuk sayılarının 45–49 yaş grubundaki kadınların ve kocası 45 yaş ve üzeri en az lise mezunu olan kadınların ortalama çocuk sayıları ile karşılaştırılması

Bölge	Partiler						TNSA-2008	
	AK Parti	CHP	MHP	BDP	Diğer	Toplam	45-49 yaş grubundaki kadınların ortalama çocuk sayısı	Kocası 45 yaş üzeri ve en az lise mezunu olan kadınların ortalama çocuk sayısı
Batı	2.6	2.0	2.0	0.5	1.8	2.3	2.6	2.1
Güney	2.7	2.2	2.1	-	2.0	2.4	3.3	2.5
Orta	3.0	2.1	2.5	-	2.0	2.8	3.1	2.6
Kuzey	3.1	2.0	2.4	-	2.0	2.8	2.9	2.5
Doğu	3.7	2.4	2.0	1.9	4.3	3.3	5.4	3.7
Toplam	3.0	2.1	2.2	1.7	2.4	2.7	3.2 ± 0.12*	2.4 ± 0.10*

*Partilere göre milletvekillerinin ortalama çocuk sayıları, 45-49 yaş grubundaki kadınların ortalama çocuk sayıları ve kocası 45 yaş üzeri ve en az lise mezunu olan kadınların ortalama çocuk sayıları için hesaplanan güven aralıklarının içinde yer almamaktadır. Bu nedenle, karşılaştırılan ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Konu ile ilgili daha önce gerçekleştirilen çalışmalar, doğdukları ilden milletvekili seçilenlerin doğdukları il dışında bir ilden milletvekili seçilenlere göre daha geleneksel bir davranış içinde bulunarak daha yüksek ortalama çocuk sayısına sahip olduklarını ortaya koymuştur (Toros 1989; Onan ve Çetinkaya, 2000). Bu çalışmanın bulguları da daha önceki çalışmaların bulgularını

destekleyecek şekilde doğdukları ilden milletvekili seçilenlerin (2.8 çocuk) doğdukları ilin dışındaki bir ilden milletvekili seçilenlere göre (2.4) daha yüksek ortalama çocuk sayısına sahip olduğunu göstermektedir. Partilere göre bakıldığında, sadece CHP milletvekillerinin doğdukları il ile seçildikleri ilin aynı ya da farklı olmasının ortalama çocuk sayılarında önemli bir değişikliğe yol açmadığı görülmektedir (Tablo 3).

Tablo 3. Milletvekillerinin doğdukları ve seçildikleri ile göre ortalama çocuk sayıları

Partiler	Farklı il	Aynı il
AK Parti	2.82	3.09
CHP	2.09	2.08
MHP	2.08	2.22
BDP	1.11	2.30
Diğer	1.71	3.00
Toplam	2.40	2.79

Milletvekillerinin çocuk sayıları ile genel nüfusun çocuk sayılarının karşılaştırılması için çalışmada çocuk sayıları “2 veya daha az” ve “3 veya daha fazla” olarak da gruplandırılmıştır (Tablo 4). Bu gruplama, Türkiye’nin genel doğurganlık seviyesinin yenilenme düzeyi olan 2.1’in hemen üzerinde yer alması ve “en az üç çocuk” tartışmaları da dikkate alınarak oluşturulmuştur. Milletvekillerinin yarısından biraz fazlasının (yüzde 51) 2 veya daha az çocuğu olduğu görülmektedir. Partilere göre bakıldığında, ortalama çocuk sayıları ile tutarlı olarak iki veya daha az çocuğu olan milletvekilleri oranının AK Parti’de en düşük (yüzde 37); BDP (yüzde 80) ve CHP’de (yüzde 78) ise en yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar, sadece AK Parti milletvekilleri arasında üç veya daha fazla çocuğu olanların oranının iki veya daha az çocuğu olanların oranından daha yüksek olduğunu göstermektedir. Genel nüfus ile karşılaştırıldığında, 3 veya daha fazla çocuğu olan milletvekillerinin oranının 45-49 yaş grubundaki kadınlardan daha düşük; kendi muadilleri olan gruptan ise daha yüksek olduğu görülmektedir. Tüm partilerin milletvekilleri için geçerli olan bu bulgu, AK Parti milletvekilleri için geçerli değildir. Sadece Ak Parti milletvekilleri arasında 3 veya daha fazla çocuğu olanların oranı (yüzde 63), kendi muadili olan gruptan (yüzde 42) oldukça yüksektir.

Tablo 4. Milletvekillerinin sahip oldukları çocuk sayısına göre yüzde dağılımı ve genel nüfus ile karşılaştırılması

Partiler	2 veya daha az çocuk	3 veya daha fazla çocuk
AK Parti	36.7	63.3
CHP	78.4	21.6
MHP	69.4	30.6
BDP	80.0	20.0
Diğer	66.7	33.3
Toplam	51.3	48.7
45-49 yaş grubundaki kadınlar	35.1	64.9
Kocası 45 yaş ve üzeri ve en az lise mezunu olan kadınlar	57.7	42.3

3.3. Milletvekillerinin Çocuk Sayılarının Zaman İçindeki Değişimi

Tablo 5’te, 18, 21 ve 23. dönem milletvekillerinin çocuk sayıları, çocuk sayılarının değişimi ve genel nüfus ile karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar verilmektedir. On sekizinci dönem milletvekillerinin 2.49 olan ortalama çocuk sayıları 21. dönem milletvekillerinde 2.63’e, 23. dönem milletvekillerinde ise 2.66’ya yükselmiştir. Bu bulgular yirmi yıllık süreç içerisinde milletvekillerinin ortalama çocuk sayısının 0.17 çocuk arttığını göstermektedir. Milletvekillerinin ortalama çocuk sayısının arttığı bu dönemde, Türkiye’de 45-49 yaş grubundaki kadınların ortalama çocuk sayısı 0.7 çocuk; kocası 45 yaş üzeri ve en az lise mezunu olan kadınların ortalama çocuk sayısı ise 0.2 çocuk azalmıştır.

Tablo 5. 18, 21 ve 23. dönem milletvekillerinin ortalama çocuk sayılarının 45-49 yaş grubu kadınlar ve kocası 45 yaş ve üzeri ve en az lise mezunu olan kadınların ortalama çocuk sayıları ile karşılaştırılması

Dönemler/partiler	Sayı	Milletvekillerinin ortalama çocuk sayısı	Milletvekillerinin yaş ortalaması	TNSA-2008	
				45-49 yaş grubundaki kadınların ortalama çocuk sayısı	Kocası 45 yaş üzeri ve en az lise mezunu olan kadınların ortalama çocuk sayısı
18. dönem (1988)					
Anavatan Partisi (ANAP)	291	2.5	49.0	-	-
Doğru Yol Partisi (DYP)	59	2.6	49.1	-	-
Sosyal Demokrat Halkçı Parti (SHP)	99	2.2	46.0	-	-
Toplam	449	2.49	48.3	3.9 ± 0.16*	2.6 ± 0.09*
21. dönem (1998)					
Demokratik Sol Parti (DSP)	136	1.9	48.7	-	-
Milliyetçi Hareket Partisi (MHP)	127	2.5	46.3	-	-
Fazilet Partisi (FP)	103	3.6	51.5	-	-
Doğru Yol Partisi (DYP)	85	2.7	53.0	-	-
Anavatan Partisi (ANAP)	87	2.8	51.9	-	-
Toplam	538	2.63	49.9	3.8 ± 0.18*	2.4 ± 0.11*
23. dönem (2008)					
AK Parti	338	3.0	50.3	-	-
Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)	102	2.1	56.4	-	-
Milliyetçi Hareket Partisi (MHP)	72	2.2	53.4	-	-
Barış ve Demokrasi Partisi (BDP)	20	1.7	46.5	-	-
Diğer partiler	18	1.9	53.7	-	-
Toplam	550	2.66	51.8	3.2 ± 0.12*	2.4 ± 0.10*

*Milletvekillerinin dönemlere göre ortalama çocuk sayıları, demografik araştırmalardan gelen ortalama çocuk sayıları için hesaplanan güven aralıklarının içinde yer almamaktadır. Bu nedenle, karşılaştırılan ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Dönemler kendi içinde incelendiğinde, 18. dönem milletvekillerinin partiler itibariyle ortalama çocuk sayılarının birbirine yakın değerlerde olduğu; 21 ve 23. dönemlerdeki milletvekillerinin partiler itibariyle ortalama çocuk sayılarının birbirinden uzaklaştığı görülmektedir. 21. dönem milletvekillerinin ortalama çocuk sayıları 1.9 (DSP) ile 3.6 (FP) arasında; 23. dönem milletvekillerinin ortalama çocuk sayıları ise 1.7 (BDP) ile 3.0 (AK Parti) çocuk arasında değişmektedir. Bir başka dikkat çeken nokta ise, muhafazakâr bir duruşa sahip olan partilerden seçilen milletvekillerinin daha fazla çocuğa sahip olmasıdır. Bu kapsamdaki partilerden olan FP'nin milletvekillerinin ortalama çocuk sayısı 3.6; AK Parti'nin milletvekillerinin ise 3.0 çocuktur.

Burada ele alınan üç dönemdeki milletvekillerinin ortalama çocuk sayıları ile 45-49 yaş grubundaki kadınların ortalama çocuk sayıları karşılaştırıldığında, milletvekillerinin daha düşük ortalama çocuğa sahip olduğu görülmektedir. Zaman içinde bu iki grup arasındaki farklılığın genel nüfustaki azalma ve milletvekillerindeki artışa koşut olarak 1.4 çocuktan 0.5 çocuğa gerilediği görülmektedir. Milletvekilleri ile milletvekillerin muadili olarak düşünülen grubun ortalama çocuk sayılarındaki değişime bakıldığında, zaman içinde bu iki grup arasındaki farklılığın 0.1 çocuktan 0.3 çocuğa yükselerek tedrici de olsa arttığı görülmektedir.

4. SONUÇLAR

Çalışmanın bulguları, 23. dönem milletvekillerinin ortalama çocuk sayısının (2.7), Türkiye'deki tamamlanmış doğurganlık seviyesinin bir göstergesi olan 45-49 yaş grubundaki evlenmiş kadınların ortalama çocuk sayısından (3.2) daha az olduğunu göstermektedir. Bu bulgu milletvekillerinin eğitim seviyesinin ülke geneline göre daha yüksek olması ile açıklanabilir. Yeterli bilgi bulunmamasına rağmen, bu durumu açıklayabilecek diğer bir unsur da milletvekillerinin, daha yüksek eğitim seviyesine sahip olmaları nedeniyle, evlilik içi aile planlaması yöntemlerini daha yüksek oranda ve daha etkili olarak kullanmaları olabilir.

Ancak, milletvekillerinin yaş ve eğitim durumları dikkate alınarak kendi muadilleri olan 45 yaş ve üzeri en az lise mezunu kocası olan kadınların ortalama çocuk sayısı ile (2.4 çocuk) karşılaştırıldığında, milletvekillerinin ortalama çocuk sayısının (2.7 çocuk) daha yüksek olduğu görülmektedir. Dönemler bir bütün olarak düşünüldüğünde söz konusu farklılığın 0.1 çocuktan 0.3 çocuğa yükseldiği görülmektedir. Son dönem için bu durum, ortalama çocuk sayısı 3 olan AK Parti milletvekillerinin TBMM'nin yüzde 60'ından daha fazlasını oluşturması ile olduğu kadar TBMM'ndeki milletvekillerinin yüzde 49'unun 3 ve daha fazla çocuğa sahip olmaları ile de açıklanabilir. Türkiye'de milletvekillerinin muadili olan grupta yer alanlar arasında 3 veya daha fazla çocuğu olanların oranının yüzde 42 olduğu dikkate alındığında, bu bulgunun önemi daha da artmaktadır.

TNSA-2008'de 15-49 yaşları arası evli kadınlar için ortalama yaşayan çocuk sayısı 2.3 olarak hesaplanmıştır. Bu değer AK Parti hariç bütün partilerin milletvekillerinin ortalama çocuk sayısından daha fazladır. Geçmiş yıllarla karşılaştırıldığında 15-49 yaş grubundaki kadınların 45-49 yaş grubundaki kadınların ve milletvekillerinin muadili olan grubun ortalama çocuk sayıları azalırken, milletvekillerinin ortalama çocuk sayısının arttığı görülmektedir. Bu tersine gelişim milletvekillerinin bir önceki dönemdeki milletvekillerinden daha yaşlı olmaları ile, aynı dönemde genel nüfusun da yaşlanması nedeniyle, ilişkili değildir. Türkiye genelinde doğurganlık seviyesi evliliklerin geciktirilmesi, evlilik içi doğurganlık kontrolünün artması, eğitim ve kentleşme seviyesinin yükselmesi gibi nedenlerin etkisi ile yenilenme düzeyine (kadın başına 2.1 çocuk) doğru gerilerken, milletvekillerinin ortalama çocuk sayısının genel nüfusun ve milletvekillerinin muadili olan gruptan uzaklaşmaya devam ediyor olması, milletvekili profillerinin zaman içerisinde

daha yüksek sayıda çocuk talep edecek şekilde değişime uğradığını göstermektedir. Türkiye'nin 1965 yılından beri uyguladığı ve 1980 sonrasında yerleşen antitalist politikalarından uzaklaşması anlamına gelen her çiftin “en az üç çocuk” sahibi olması gerektiğine ilişkin tartışmaların 2000’li yılların ortalarından itibaren Türkiye’nin gündemine gelmesi de zaman içinde değişen milletvekili profili ile büyük ölçüde örtüşmektedir.

5. KAYNAKLAR

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (2009) **Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması, 2008**. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü, Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ve TÜBİTAK, Ankara, Türkiye.

Koç, İ., Eryurt, M.A., Adalı, T., Seçkiner, P. (2010). **Türkiye’nin Demografik Dönüşümü: Doğurganlık, Aile Planlaması, Anne-Çocuk Sağlığı ve Beş Yaş Altı Ölümlerdeki Değişimler: 1968-2008**.

Onan, I. ve Çetinkaya, A. (2000). “Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyelerinin Çocuk Sahibi Olma Tercihleri Açısından Türkiye Geneliyle Karşılaştırılması”. **3. Ulusal Sosyoloji Kongresi**.

Türkiye Büyük Millet Meclisi. (2011). **Türkiye Büyük Millet Meclisi 23. Dönem Milletvekilleri Listesi**. Web Sitesi: http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/milletvekillerimiz_sd.liste, Ocak 17, 2011.

Toros, A. (1989). “Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyelerinin Çocuk Sayıları”. **Nüfusbilim Dergisi**, 11: 47–52.

SUMMARY

The Change in the Mean Number of Children of Parliament Members in Turkey: A Comparative Analysis with the Overall Population

The aim of this study is to present the average number of children for parliament members according to their background characteristics, to compare them with the overall population figures obtained from the 2008 Turkey Demographic and Health Survey, and to inference about the newly discussion in Turkey on “at least 3 children” per couple. Information on the characteristics of 23rd period parliament members was obtained from the web site of the Grand National Assembly of Turkey. Findings of the study show that the parliament members’ average number of children (2.6 children) is lower than that of women who completed their fertility (3.2 children); but higher than that of men who are equivalent characteristics with the parliament members (2.4 children), i.e. who are 45 years old or older and have at least high school education. It is remarkable that AK Parti (Justice and Development Party) parliament members have the highest average number of children (3.0 children) and BDP (Peace and Democracy Party) parliament members have the lowest average number of children (1.7 children). CHP (Republican People’s Party) and MHP (Nationalist Movement Party) parliament members have lower averages as opposed to overall aveage, with 2.1 and 2.2 children respectively. Compared to the parliaments elected at the previous elections (18th and 21st periods), there appears to be an increase from 2.5 to 2.7 in the mean number of children of the parliaments. These findings coincide with the discussions regarding “at least 3 children” which have been brought to the agenda of the country at the mid 2000’s.